

Dr. Branko Mayr
Visoka šola za podjetništvo Piran
ITEO-ABECEDA, d.o.o., Ljubljana

Značilni finančni problemi malih slovenskih podjetij

Pred več kot desetimi leti je bil za Slovenijo značilen razcvet podjetništva. Vstopne ovire so bile nizke, dejavnikov, ki so vzpodbujali v podjetništvo pa veliko. Med njimi je bil pomemben dejavnik podjetništvu prijazno okolje. Poznali smo vrsto vzpodbud in predvsem olajšav, med njimi tudi davčne olajšave za novo oblikovana podjetja. Vendar je to preteklost. Sedanjost je drugačna, podjetništvu nenaklonjena.

Podjetja potrebujejo za svoje poslovanje vire financiranja ali z drugimi besedami, potrebno je dobiti financerje podjetja. Financerji dajejo podjetjem najrazličnejše vire. Po kvaliteti jih lahko opredelimo med kvalitetne (pod njimi razumemo dolgoročne vire: lastniške in dolgoročne upniške vire) in nekvalitetne (mednje štejemo kratkoročne vire financiranja (kratkoročni krediti, kratkoročne obveznosti do dobaviteljev, države, delavcev in tako naprej). Po pravilo so dražji kvalitetni viri, zato se logično vsiljuje sklep, da je bolje angažirati čim več nekvalitetnih virov financiranja. Vendar to ni tako preprosto. Kvaliteta virov je v tesni odvisnosti od vsebina naložb in ekonomske moči podjetja (to med drugim opredeljuje sposobnost vplivanja podjetja na plačilne roke do kupcev in dobaviteljev). Tako je povsem logično, da bomo zgradbe financirali z dolgoročnimi viri financiranja, terjatve s kratkoročnimi viri financiranja in tako naprej. Nekaj so danosti, drugo pa želje. Žal je med njimi vrzel, ki je včasih ne moremo premostiti. Zato podjetja, ki ne skrbijo za ustrezno kvaliteto financiranja svojega poslovanja zaidejo v težave, ki se lahko končajo v njihovem stečaju.

Podjetja, oblikovana v zlati dobi podjetništva, so imela ob svojem oblikovanju malo kvalitetnih virov financiranja. Pretežna dejavnost je bila trgovina in servisne storitve. Ta dejavnost ni zahtevala veliko sredstev, zato je šibka finančna struktura zadoščala. Viri financiranja so bili v glavnem kratkoročni upniški (najpogosteje obveznosti do dobaviteljev in neobrestovani krediti lastnikov), to je najcenejši. Taka struktura virov je vplivala na višino čistega dobička. Podjetja so bila navidezno izredno uspešna, merjeno s sodilom donosnosti kapitala (ROE), saj niso prikazovala stroškov financiranja. Ustvarjene dobičke so, kot je pokazala raziskava avtorja tega sestavka, reinvestirali, pustili v podjetju, kjer so skupaj z upniškimi viri financirali poslovanje podjetja.

Obseg poslovanja se je večal. Potrebna so bila vedno večja sredstva, tudi dolgoročna. Kvalitetnih virov ni bilo dovolj, predvsem je bilo malo bančnih kreditov. Obdobje

poceni tujih virov, obveznosti do dobaviteljev in podobno, je minilo. Pogoji poslovanja so se zaostri. To je vplivalo na podaljšanje plačilnih rokov kupcem in skrajšanje plačilnih rokov dobaviteljem. Zato so se povečale terjatve in zmanjšale obveznosti iz poslovanja. Povečale so se potrebe po dolgoročnih virih financiranja.

Zraven opisanega je na obseg kvalitetnih virov financiranja vplivala tudi država s svojo davčno politiko. Tako se je lani, zaradi spremenjenih pravil obdavčitve, ki so vplivala na obdavčitev kapitalskih dobičkov in obdavčitev izplačanih dobičkov, zmanjšal obseg lastnih virov financiranja podjetij. Podjetniki so na različne načine vnovčevali kapitalne dobičke, ki so jih namenili za različne namene, žal tudi za končno porabo in naložbe v tujini.

Podjetniki, ki niso imeli zadovoljivega obsega prostih likvidnih sredstev, ki niso mogli pravočasno vnovčiti različnih oblik sredstev, so izplačani kapital nadomestili z upniški viri (pogosto posojila, ki so jih zagotovili lastniki podjetij, govorimo o preoblikovanju lastniških virov v upniške). Opisani proces je poslabšal kvaliteto financiranja malih podjetij, kar bo nedvomno vplivalo na njihovo razvojno sposobnost. V tem procesu so bila zajeta predvsem večja mala slovenska podjetja.

Podobni nevarnosti smo pričali v zadnjih dneh, ko vlada napoveduje spremembe davčnih predpisov (predlogi o obdavčitvi kapitalskih dobičkov v podjetjih v katerih je kapitalski vložek starejši od treh let), ki bodo vplivale na odločitve o financiranju poslovanja v manjših malih slovenskih podjetjih. Ne moremo se otresti občutka, da nespametni potezi prejšnje vlade, ki je spodila najbogatejše slovenske podjetnike sledi poteza »nove« vlade, ki je namenjena tistim ki jih ni pregnala lanska davčna nevihta. Nejasnosti in različnosti napovedanih davčnih sprememb bodo marsikaterega podjetnika vzpodbudile, da bo ubral podobno pot, kakor so jo lansko leto ubrali tisti, ki so jih ogrozile takratne davčne spremembe. Kaj to pomeni za naše podjetništvo? Odgovor bomo dobili v prihodnosti, vendar je verjetno, da ne bo ugoden.

Kot smo povedali, smo s posebno raziskavo ugotovili, da mali podjetniki med dolgoročnimi viri financiranja dajejo prednost lastniškemu virom. Njihovo ravnanje je posledica neprijaznosti ponudnikov dolgoročnega upniškega denarja (posojil). Bančni viri so za mala podjetja dragi, roki vračila prekratki, banke posojena sredstva pogosto zavarujejo z osebnim premoženjem lastnikov (ali je tako tudi pri velikih podjetjih?). Taka bančna politika vpliva na oblikovanje odločitev o vrsti virov financiranja.

Zaradi že opisanega so mnogi prihranki, ki so financirali naša podjetja romali v sosednje finančne trge (na primer na trge držav nekdanje Jugoslavije), kjer so privlačijo tuji kapital s številnimi ugodnostmi (davčne oprostitve in podobno). To bo še dodatno slabilo kvaliteto financiranja naših podjetij.

Zaradi primanjčevanja lastniških virov financiranja in zaradi bančnih pogojev so pogoste odločitve, ki niso podjetniške, odločitve, da se ne vlaga v rast podjetja, odločitve o stagnaciji poslovanja v obsegu obvladujočega financiranja. To pa ne

pomeni le stagnacije ampak predstavlja v primerjavi s konkurenco nazadovanje. V kolikor ne bo sprememb v finančnem in davčnem okolju lahko pričakujemo krizo malega podjetništva (krizo, ki bo zajela več kot 100.000 zaposlenecv oziroma okoli četrtnino Slovencev).

Težave v financiranju je mogoče premostiti z boljšim gospodarjenjem s sredstvi. Omejitev je, kot smo že povedali, podaljševanje rokov plačila terjatev in skrajševanje rokov plačevanja obveznosti. To vpliva na večjo potrebo po virih financiranja. Med sredstvi podjetja so pomembnejše še zaloge in dolgoročna sredstva. Z boljšim gospodarjenjem lahko vplivamo na zmanjšanje obsega zalog, vendar so tudi tukaj omejitve. Vlaganja v dolgoročna sredstva pa so tako ali tako omejena (dejavnost trgovine na drobno in storitve ne zahteva velikega obsega dolgoročnih sredstev).

Financiranje razvoja podjetij zahteva spremembe politike financiranja. Mali podjetniki nimajo dovolj dolgoročnih virov financiranja. Zato je potrebno v financiranje vključiti banke, ki bodo svojo politiko morale prilagoditi dobičkovni sposobnosti malih podjetij. Rok financiranja posameznih oblik sredstev bo potrebno prilagoditi roku dejanske uporabe financiranega sredstva. Tako je normalno, da se gradbeni objekti financirajo s krediti, ki imajo rok vračila dvajset ali več let. V financiranje se mora aktivno vključiti država, ki mora več sredstev nameniti subvencioniranju obresti in ugodnejšim davčnim pogojem poslovanja malih podjetij. Ne nazadnje bo potrebno veliko storiti na debirokratizaciji našega podjetništva. Vse skupaj bo vplivalo na vzpodbudnejše podjetniško okolje, ki, upamo, lahko pripomore k novemu razcvetu podjetništva.